

Názov stavby: **Topoľčany, Krušovská cesta, cestý obchvat I/64, III/06406 MOK**

Číslo výskumu: **62/09, 181/09**

Vedúci výskumu: **PhDr. Gertrúda Březinová, CSc.**

Spolupracovníci: Mgr. M. Žáčik, Š. Hritz, Mgr. J. Haruštiak

Investor: **Cesty Nitra, a.s. Murgašova 6, 949 78 Nitra**

V úseku výstavby obchvatu cesty I/64 sa v mesiacoch máj až august 2009 uskutočnil záchranný predstihový výskum. Celkove bola preskúmaná plocha vyše 1000 m².

Sledované územie sa nachádza v extraviláne Topoľčian, medzi Topoľčanmi a Krušovcami. Polohy sú na mape evidované pod názvom: Lažteky, Pod traťou a Pri kaplnke. Ide o mierne stúpajúci terén smerom od sútoku riek Bebravy a Nitry až k polohe Pri kaplnke. Preskúmané boli sídliskové a výrobné objekty. Datovanie: mladšia doba kamenná, doba laténska, stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV Nitra.

Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre, za účasti M. Bielicha a B. Zajacovej, sledoval výstavbu obchvatu mesta I/64 v smere na Krušovce. V rámci postupnej výstavby komunikácie došlo k zisteniu, že v úseku medzi Topoľčanmi a Krušovcami sa pri zemných úpravách narušili archeologické objekty. Nami skúmaná lokalita sa nachádza na území s najväčšou koncentráciou nálezov. Z literatúry sú známe polohy „Vlečka do pivovaru“, „Krušovská cesta“, „Tehelňa“ a hlavne poloha „Hrad“. Na všetkých uvedených polohách bolo potvrdené osídlenie od doby kamennej až po súčasnosť. V priestore medzi Topoľčanmi a Krušovcami sa v písomných správach spomína aj zaniknutá stredoveká dedina, ktorá je rôzne pomenovaná (Illuš, Ilovec, Ylovec). V posledných rokoch sa pri výstavbe obchodného domu DECODOM potvrdilo stredoveké osídlenie, doložené hlavne sústavou pecí, ktoré autori datujú do 11.-14. stor. (Kopčeková-Bielich 2006).

Počas výskumu v roku 2009 bol z doby kamennej zistený zemník. V jeho zásype boli zlomky nádob a početná škála kamennej industrie, hlavne štiepanej. Surovina pochádza tak

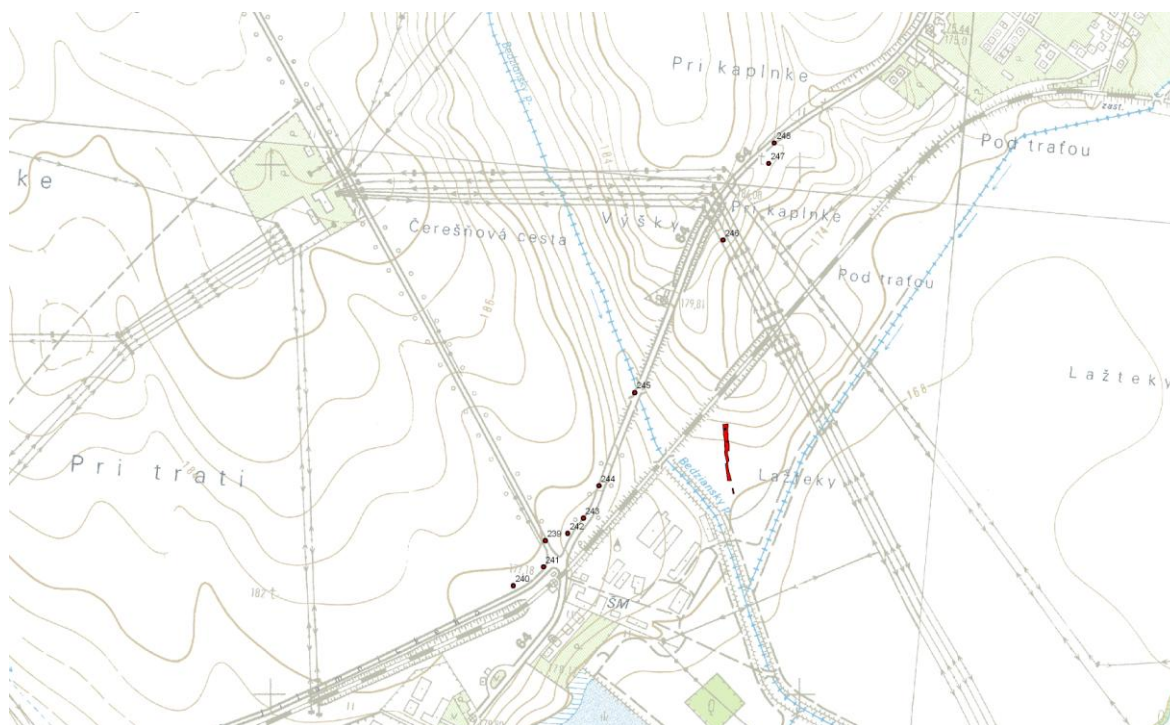
z okolitých vrchov, ako aj z územia východného Slovenska (obsidián) a z Poľska. Do doby laténskej je datovaný jeden príbytok, v ktorom okrem zlomkov nádob s vysokým obsahom grafitu, bola aj hrudka tejto suroviny a zlomky taviacich téglíkov. Z drobných predmetov je to fragment skleneného náramku a zdobený korálik. Najpočetnejšie sú objekty, ktoré časovo patria do stredoveku. Okrem zvyškov príbytkov, rôznych zásobných jám a kolových stavieb, pravdepodobne hospodárskeho charakteru, sa našli pece na vypaľovanie keramiky. Keramické nádoby sa vyznačujú zdobením v tvare rôzne situovanej a kombinovanej vlnovky. Tá sa veľakrát vyskytuje tak na vnútornej, ako aj na vonkajšej strane nádob. Z výzdoby sú to ešte vhlbené obvodové línie a rôzne typy vrypov. Niektoré nádoby sú na dne označené značkou, ktorá súvisí s výrobcom. Veľmi dôležitým nálezom je strieborný denár razený panovníkom Belom III (1172-1196), ktorý sa našiel v zásype objektu 6/09. Je to prvý exemplár tohto typu denárov Bela III. z nášho územia (posudok J. Hunku). Stredoveké osídlenie polohy je potvrdené od 10. až do 14. storočia. S najväčšou pravdepodobnosťou súvisí so zaniknutou osadou Illuš, ktorá tu mohla fungovať vo veľkomoravskom a poreľkomoravskom období. Jej presná lokalizácia nebola doteraz známa. Predpokladalo sa, že bola niekde medzi polohou Hrad a obcou Krušovce. Odobraté boli aj rôzne archeobotanické vzorky (analýza J. Mihályová), kde sortiment pestovaných rastlín a divorastúcich burín prispeje k rekonštrukcii krajiny a k dotvoreniu dejinného obrazu uvedených období v tomto priestore. Vzorky obsahovali 480 zuhoľnatených fragmentov rastlín (obilniny, strukoviny, planorastúce rastliny), uhlíkov a odtlačkov rastlín na mazanici.

Výskum 181/09 sa obmedzil iba na sledovanie výkopových prác pri úprave križovatky, ako aj výkopov odvodňovacích rýh popri novej ceste. Výkopy sa realizovali v šírke 60 cm a hĺbke približne 1 – 2 m pomocou stroja JCB. Výkopy boli digitálne spracované GPS-kou (body 239-245) a následne vyhodnotené geodetom AÚ SAV pánom M. Bartíkom a vynesené na mapové podklady. Tu je zachytený a zameraný aj zrealizovaný výskum, ako aj namerané body na prepojení cesty až k polohe Kaplnka pred Krušovcami (body 246-248).

V rezoch sa nezaznamenal výskyt kultúrnej vrstvy, neboli ani porušené žiadne archeologické objekty. V niektorých častiach bol terén porušený už v minulosti, sú tam zvyšky kanalizácie a iných výkopov.

Obr. 1. Zisťovacie rezy, ktoré robili B. Zajacová a M. Bielich v línii výstavby obchvatu I_64.

Obr. 2. Výskum a sledované polohy.

Obr. 3. Pohľad na výskum. V pozadí Krnča.

Obr. 4. Pohľad na výskum a stavbu premostenia cez železnicu.

Obr. 5. Výskum objektov na odkrytej ploche.

Obr. 6. Zásobná jama zo stredoveku.

Obr. 7. Výber štiepanej kamennej industrie z objektu 1.

Obr. 8. Malá nádobka z doby kamennej.

Obr. 9. Minca – averz.

Obr. 10. Minca – reverz.